

V R T E C .

Časopis s podobami za slovensko mladino.

:: S prilogo „Angelček“. ::

Štev. 11.

V Ljubljani, dne 1. novembra 1911.

Leto 41.

Ptičicam.

„Kaj koprnite,
ptičice drobne,
pozno v jeseni
doli na jug?“

Tu ostanite,
ptički krilati,
v koči pri meni,
jaz vam bom drug.“

„To ni mogoče.
V koči zaprti
ysi izročeni
bili bi smrti.“

In odletela
jatica pevcev
v meglo jesensko,
v širno je dalj.

V meni pa bol je,
da bi se jokal...
Kdo pač za revice
ne bi se bal?...

Ostoj Gorislav.

V jeseni.

Ocvetele
so cvetice sredi trat;
odletele
so že ptice v južni grad;
zdavnaj, zdavnaj
je od nas odšla pomlad.

Pa prišla je
ta otožna k nam jesen,
polna smrti,
polna vzdihov in koprén;
žalost v hiši,
zunaj dolgčas, dan meglen.

Bogumil Gorenjko.

Iz mojih detinskih dni.

Pripoveduje Anton Antonov.

(Dalje.)

10. Bolezen in smrt moje babice.

obra babica je zbolela v tistih lepih dneh pred Veliko nočjo. Mesto da je šla z nami v oživljajočo naravo, veselit se in srkat sveži pomladanski zrak, je morala v posteljo.

Sprva sem mislil, da sem jo užalil jaz, ker ni šla nič iz postelje; a pozneje me je vendar prepričala, da jo samo bolezen drži v postelji.

Njena sobica je bila na nasprotni strani naše družinske sobe. Ko je bila babica še zdrava, nisem šel v tisto sobico. Ne vem, kaj je bilo tako strašnega v njej. Zdela se mi je pusta in prazna, ker ni bilo tiste velike ure na steni, in peč je bila tudi veliko manjša kakor v naši sobi. Skoraj bi rekel, da me je bilo strah. Težko, prav težko me je zvalila babica vanjo. Na vsak način sem moral vedeti, da ima babica kaj za moj želodček, sicer bi me ne bila spravila v tisto tiho, napolmračno in napolprazno sobico. Pa tako je bilo takrat, ko je bila babica še zdrava in skoraj vedno pri nas v hiši.

Toda zdaj, ko je ležala babica na bolniški postelji, nisem imel nobenih pomislekov več, da bi ne šel k njej. Skoraj po cele ure sem bil okoli nje. Tudi Francek, Minka, Pepček in Slavka so bili kakor priklenjeni vedno okoli babice. Morala nam je vkljub svoji boleznii vedno odgovarjati na razna vprašanja. Tako smo hoteli biti vsi v njeni bližini, ker smo jo vsi zelo radi imeli. In vsako njeno željo smo brali že iz njenih oči.

Nekega dne smo bili zopet vsi pri njej. Ona bi bila rada pila svežo vodo. Vsi smo ji hoteli izpolniti to željo. In zagnali smo se vsi proti sobinim vratam. Ker sem bil jaz vedno najbolj neroden, so me drugi popolnoma pomendrali, in ležal sem na tleh ter vpil na pomaganje, kakor da gre za moje življenje. Pobil se nisem tako hudo; a jezilo me je, da nisem mogel prinesiti jaz babici vode.

Iz tega je razvidno, kako draga nam je bila naša babica.

Pa kakor so se bolj bližali velikonočni dnevi, toliko bolj je hujšala babica. Nadušljiva je bila že prej; a sedaj jo je dušil tudi kašelj, in vsi udje so ji odpovedali. Atej ji je poklical zdravnika, ki je pa rekel mamici, da zoper starostne slabosti ni nikake pomoči. Od tedaj pa se jaz nisem ganil od bolniške postelje babičine. Nisem sicer razumel, kaj pomenijo zdravniške besede, toda neka nevidna sila me je priklenila k babičini postelji.

Atej in mamica sta tudi večkrat prišla pogledat k babici, ki jima je govorila o tem ali onem. Tudi besedo smrt sem večkrat čul med temi pogovori. Toda jaz je nisem razumel. Mislil sem si, da babica zapusti posteljo, ko speče mamica kolač, potvice in skuha pisanke. Saj so bili velikonočni prazniki že pred pragom.

Pa temu ni bilo tako.

Tisto soboto pred Velikim tednom je bilo, zjutraj. Atej se je oblekel v praznično obleko in je rekel, da gre po gospoda. Babica pa ni hotela nič več govoriti z menoj. Tako sem mislil namreč jaz. Premišljeval sem, s čim bi jo bil razžalil. Toda moja vest je bila tiste dni napram babici popolnoma čista. Zato sem se še bolj čudil babičini molčečnosti.

Mamica mi je prepovedala govoriti z njo in je jela pospravljati po napoltemni in napolprazni sobici. Vse je očistila in umila. Mizo pa je pregrnila z lepim belim prtom, potem pa prinesla dve sveči in majhen križ ter vse postavila na pregrnjeno mizo.

„Ali bodo kmalu gospod tukaj,“ je vprašala babica s slabim glasom.

„Je že odzvonilo; skoraj bodo tukaj!“

„Hvala Ti, o Bog,“ je izpregovorila babica s težkim glasom.

„Tonček, pojdi, da te preoblečem v nedeljsko oblekico,“ mi veli natihoma mamica.

S težkim srcem sem šel iz sobice. Francek, Slavka, Minka in Pepček so bili že preoblečeni v praznične obleke. Po vasi pa so se zbirali mali in veliki, moški in ženske, da pospremijo Jezusa v vas. Na koncu vasi je bilo zbirališče, kamor smo šli tudi mi.

Ni bilo nam treba dolgo čakati. Že se je začul mili glas zvončka. Čez nekaj trenutkov zagledamo izza ovinka po cesti korakati duhovnika v belem oblačilu, cerkovnika in našega ateja.

Vsi smo torej pokleknili. Kmalu je bila ona trojica pri nas. Duhovnik se ustavi pred nami ter nas blagoslovi. Sprejeli smo Zveličarja medse. Vsa množica se je nato dvignila, in cel izprevod se je pomikal pojoč proti naši hiši, kjer se je ustavil. Duhovnik pa vstopi v babičino sobo. Tudi jaz bi bil šel rad za duhovnikom, toda mamica mi je zabranila vstop. Zelo hudo se mi je zdelo in krivično, da nisem smel k babici. Tedaj nisem vedel, a danes vem, da je opravila babica sv. izpoved, in da je prejela potem v popolnoma čisto srce Jezusa.

Po končani izpovedi da duhovnik znamenje z zvončkom, da je vstop v sobo prost. Šli so, kolikor jih je moglo vanjo. In jaz sem se tudi prerinil do bolničine postelje.

Spet sem smel gledati v babičin mili obraz! Vsa, prav vsa njena duša je bila pri Kristusu, ki ga je imela skoraj sprejeti.

Duhovnik je pokleknil in molil. Vsi so pokleknili in molili. Jaz bi bil šel rad k babici, da bi ji postregel, če ji kaj manjka. A nisem si prav upal.

Slavnosten in zvišen se mi je zdel že takrat tisti trenutek, ko je duhovnik govoril besede „Gospod, nisem vreden“... ter so se navzoči trkali na prsi. Nato je obhajal babico.

Še nekoliko časa se je pomudil pri njej, nato pa odšel.

Natanko sem videl, kako so še vedno trepetale babičine uvele ustnice. Molila je.

„Babica moja,“ sem zaklical trepetaje.

„Babica naša,“ sta zaklicala bratca moja in sestrici moji.

Ti klici so bolnico predramili iz pobožne utopljenosti. In pogledala nas je, vsakega posebe. Tega milega, mehkega in otožnega pogleda ne pozabim nikdar! Vsa njena duša se je zrcalila v njem! Ljubezen njena, dobrosrčnost in bridkost ločitve od nas je povedal ta njen zadnji pogled na nas!

„Pokličite ateja in mamico,“ je zaprosila nas s težkim in počasnim in skoraj votlim glasom.

Francek je poklical ateja in mamico.

„Tonček, Francek, Minka, Pepček, Slavka,“ bili so njeni zadnji vzkliki, ko je smrtni angel odpeljal njeno blago dušo v nebesa.

Mi vsi, ki nas je poklicala babica, smo skočili k nji ter ji poljubovali obraz.

Atej nas je takorekoč odtrgal od nje, mamica pa je prižgala svečo, pokleknila k postelji, in solze britke žalosti so se udrle kar curkoma po njenem obrazu.

„Umrla je moja mati,“ je rekel težko atej ter se naslonil na mizo.

„Umrla je,“ je zaihtela mamica.

„Babica, babica naša,“ smo klicali po vrsti svojo babico.

Kot blisk se je raznesla žalostna novica po vasi . . .

Prišli so sosedje in sosedinje, napravili so mrtvaški oder v hiši, nanj pa položili mrtvo babico. Naokoli so pa postavili sveče, kojih luč je obsevala mili obraz naše babice. Zrl sem vanj skoraj nepremično. In nič več ni bilo tistih dveh svetlih fižolčkov na njenem obrazu!

„Spi moja babica, pa se spet prebudi“, sem si mislil, ko sem jo zrl. Ali čudno se mi je zdelo, da prlhajajo ljudje, poklekajo, krope babico z zeleno oljkovo vejico, potem pa tiho odhajajo.

V ponedeljek zjutraj pa so pripeljali rakev, črno rakev s svetlim križem povrhu.

„Kaj pa je to, mamica,“ sem vprašal začudeno.

„To je sobica za babico; v nji bo odslej prebivala,“ mi je odgovorila mamica. Nisem je razumel.

„Zakaj pa ne bi ostala v svoji sobici,“ sem premišljal.

Prišli so torej črni možje s črno rakvijo tisto jutro in so položili mrtvo babičino truplo v tisto ozko in tesno sobico. Hoteli so pribiti še pokrov s svetlim križem na rakev.

Tedaj pa sem skočil jaz k možem, da jim zabranim pokriti predrago mi truplo. To moje početje je osupnilo može in mene samega.

Resnim črnim možem so zdrknile po tri solze po licih, meni pa so zastale noge. Nekaj sem zaklical, ali ne vem se več spominjati, kaj.

In možje so pokrili mrtvo babico. Tedaj pa sem zaihtel, in jokali so z menoj Francek, Minka, Pepček, Slavka, atej in mamica. Tudi sosedom in sosedinjam, malim in velikim, odrastlim in neodrastlim, vsem, prav vsem, ki so se zbrali pred hišo in v hiši, vsem so bile solzne oči.

Tisti črni možje so dvignili rakev, in žalostni izprehod se je jel pomikati proti pokopališču. Domači smo pa spremljali babico k zadnjemu počitku, in tudi hiše vseh vaščanov so se tedaj docela izpraznile.

Po sv. maši-zadušnici smo babico pokopali. Ko je jela padati prst na mrtvaško rakev in so votli odmevi prihajali iz groba, sem začutil prvo gorje v svoji mladi duši. Zdelo se mi je, kakor da me kdo zbada z iglo v srce. In zaplakala je moja duša, in zaihteli so vsi pogrebci. Ni bilo treba babici nagrobnega govora, s katerim bi kdo hvalil rajnico in poveličeval njene vrline.

Ne, ona je bila vsakomur v vasi osebno in duševno znana. Zato je pa plakala cela dolina za njo . . .

Nobenega dogodka se tako natanko ne spominjam iz svojih otroških let kakor ravnokar opisanega. In temu se tudi ni čuditi.

Saj je bila mila mi babica vedno ob moji strani. Negovala me je, učila moliti in ljubiti, kar je dobro in lepo. Vcepljala mi je s svojimi besedami in svojimi dejanji v moji najnežnejši, najpristopnejši in najdovzetnejši mladosti pravo in čisto pobožnost ter mi vlivala v srce ljubezen do Boga, do domačih in do domovine.

S svojimi lepimi in za mladež tako zanimivimi pravljicami pa mi je bistrila mladega duha ter mi kar sipala z njimi svežost in gibčnost misli v srce.

Vse to je torej bilo, da sem prvič v svojem življenju občutil nekaj groznega. Trpela je prvokrat moja duša takrat.

Svet in drag mi je bil še vsakokrat spomin na umrlo babico. Tudi danes, ko pišem te skromne vrstice o njej, mi je svet njen spomin. Želim ji iz dna duše: ‚Bog ji daj večni mir! Pa upam, da ga že davno uživa!

Do Jordana in Nila.

(Nadaljevanje.)

Mesto Tiberija leži ob zahodni obali čez pet ur dolgega, do dve uri pa širokega genezareškega jezera. To jezero se je imenovalo prej tudi galilejsko ali tiberijsko morje. Prebivalci so večinoma Judje; pet tisoč jih štejejo poleg šeststo Turkov in petsto kristjanov. Kaj neugodno mi je bilo pri srcu, ko sem stopal zvečer s par tovariši po ozkih tiberijskih ulicah, sluteč, da sem med samimi sovražniki kristjanov. Po večerji v gostoljubnem frančiškanskem gostišču smo se podali na ravno streho gostišča in prisluškovali šumljajočim valčkom. Naši pevci pa so jim zapeli slovenski pozdrav: Po jezeru . . . in dodali še to in drugo našo pesem.

Drugo jutro sem bil navsezgodaj v žagradu, da opravim presveto daritev na onem mestu, kjer je izročil Gospod Petru oblast, da naj pase njegove ovce in njegova jagnjeta. Samostanski brat, čisto črnega obraza, sivih las in kratke sive brade — doma je doli v Abesiniji, v Menelikovi državi — me prijazno vpraša v francoščini, če sem pripravljen maševati,

in pripravi vse potrebno. Cerkvica sv. Petra ima sicer pet oltarčkov, vendar ni tolika in tako opremljena kot cerkve, ki smo jih obiskali dozdej. Na dvorišču pred cerkvijo je pa na prestolu soha sv. Petra, kot se časti v Rimu in je tudi v patriarhalni cerkvi v Jeruzalemu. Čudil sem se, da se je ob njegovem podstavku prekopicovalo celo gnezdo mladih mačic, dočim jih do sedaj še nisem naletel nikjer v Sv. deželi.

Do šeste ure smo opravili vsi svoje dolžnosti. Potem smo pa posedli v dva čolniča in se prijetno prepeljali v sedemčetrturni vožnji v „Jezusovo mesto“ Kafarnaum. To vožnjo po jezeru, kjer se je tolikokrat vozil Gospod, smemo pač prištevati med najlepše ure našega potovanja. Jezero je bilo mirno, naši veslarji so pa delali, kot bi šlo za življenje. Seveda ne radi nas, temveč, ker so se kosali s tovariši v drugem čolnu, in so jih tudi vrlo premagali.

Kafarnaum — nekdej ljubljeno Jezusovo mesto — je danes razvalina. Samo dvoje ali troje človeških bivališč, drugo je groblja. Frančiškanski brat, ki je bil prej med svetom arhitekt, biva ondi v lični hišici in proučava ostanke in izkoptine one slavne shodnice, v kateri je Gospod najprej obljubil, da bo dal svoje meso in kri v dušno hrano.

Zavzel sem se nad velikanskimi podstavki mogočnih stebrov. Njih odlomki leže razmetani po prostranem stavbišču. Dozdej sem si predstavljal shodnice le kot navadne hiše; zdaj pa vidim, da so bile to velikanske in mogočne stavbe.

Shodnico v Kafarnaumu upajo odkopati in na onem mestu postaviti lepo katoliško cerkev. Tu naj bi bil vedno hranjen oni kruh, ki je prišel iz nebes in je bil na tem pomenljivem kraju prvič obljubljen.

Dobro uro smo se pomudili pri prijaznem frančiškanskem bratu, ki nam je razkazal vse ondotne znamenite izkoptine in nam tudi gostoljubno postregel s kozarcem hladilne pijače. Rad bi bil šel gledat še Jordan, ki priteka tu blizu v jezero in reže svojo pot ob deževju po sredi tako, da se pozna njegov tek, toda čas nam je bil tako natanko umerjen, da sem se moral odreči ti svoji želji.

Ko smo se vračali, se vsedem na samotno mesto v čolnu in obrnjen nazaj proti razvalinam Jezusovega mesta se zatopim v takele misli: Kafarnaum, Jezusovo mesto — ali ni podoba naše mladine? Ali ni mladina Jezusovo mesto, kamor želi priti in res pride v podobi kruha pri svetem obhajilu. Kafarnaum, nekoč Jezusovo mesto, zdaj tako razsuto in razdejano? Ali ni bil tudi ta in oni mladenič, ki je sedaj tako hudoben in razuzdan, nekdej ljubeznivo Jezusovo mesto, kamor je prihajal tolikokrat v sv. obhajilu in v njem prebival vedno s svojo milostjo. Kafarnauma ni več; samo še nekaj ostankov. Onega ljubkega dečka pa tudi ni več; samo ostanki prvega sv. obhajila so še; spominček v knjižici ali podobica v okvirju na steni. Kako žalostno se ozirajo ti spominki na nekdej tako angelskega, zdaj pa tako razdejanega mladenčka! Ali bi se ne dalo na spominku prvega sv. obhajila postaviti zopet mesto Jezusovo v srcu propale mladine, kot upajo postaviti na ostankih shodnice novo bivališče Gospodu?

Iz te misli se mi porodi druga: Po ti jezerski gladini je stopal Gospod kot po suhem. Tudi Peter je želel k njemu po vodi. Gospod mu veli in on stopi pogumno, in šlo je dobro. Pridrvi pa val, Peter se zboji in v strahu se jame pogrezati. Krikne k Gospodu, on pristopi in izvleče Petra iz vode. Nestalna jezerska gladina je podoba našega življenja. Gledamo in zaupamo na Jezusa, tedaj nam gre dobro. Pride nevarnost, kličemo Gospoda, tedaj nam pomore. Pozabimo Jezusa, tedaj se pogreznemo v pogubo.

Mladina, glej in zaupaj na Jezusa, ne izgubi ga iz oči tudi v nevarnosti ne! Tedaj boš stopala z njim na valovih življenja, sicer te pa zajamejo in ugonobe.

Med takimi in enakimi mislimi smo bili pred enajsto uro v Tiberiji. Ker ondi za nas ni bilo druge zanimivosti kot cerkev sv. Petra in samostan, zato smo ostali v gostišču. Ondi sem opazoval skozi okno, čez prav ozko ulico, Turka, kako je držal svoj strogi post *ramazan*. Kar na tleh je imel postlano. Vkljub hudi vročini, ker leži Tiberija 208 m pod gladino sredozemskega morja, je bil dobro zavit in odet in v nemirnem spanju je daroval Alahu svoj post. Mi se nismo menili za turški post, zato smo se opoldne dobro okrepcali in podprli za nadaljno potovanje in kakor, se je pokazalo pozneje, smo storili prav.

Ko udari ura eno popoldne, se poslovimo od prijazne hiše in od prijaznih njenih prebivalcev in jo mahujemo po isti cesti, po kateri smo pridrvili v Tiberijo, zopet počasi nazaj. Še dolgo, dolgo smo občudovali nebeško milino jezera, nad katerim je tolikokrat počivalo Gospodovo oko, dokler nam ni izginilo za robom visoke puščave pod goro osmerih blagrov. Ob tretji uri smo dospeli do vasi Lubije. Ondi nas je že čakala, kakor zmenjeno in naročeno, konjska karavana. Izlezemo iz voz in kar tam sredi njive, ki je bila pa prazna prav do suhe prsti, smo si kot na semnju izbrali vsak svojega „arabca“. Ker mi ni prizadel moj beli osel na poti v Emavs nič hudega, zato sem si izbral tudi zdaj belca in ga zajahal brez strahu, kajti videlo se mu je, da mu ne manjka veliko, da bi ne bil „Abrahama videl“.

Prav prijetna ta ježa ni bila. Ne vem, ali sem bil jaz jezdec prve vrste od zadej šteto, ali pa je bil „arabec“ že „življenja sit“. Posebno postavila se nisva na celi poti ne. Od vasi Lubije smo jezdili kaki dve uri po kameniti stezi med poljem — seveda tedaj popolno praznim — sedaj nekoliko gor in zopet nekoliko dol, dokler nismo prišli v dolinico med nizko grmičje v podnožje gore Tabor. Nekako plašno sem se oziral ondi pod Taborom na mrkle postave ondotnih beduinov, ki so stali pred svojimi šotorički iz črnega blaga. Ako bi bil sam, gotovo bi bil prišel brez srajce na Tabor. So že gledali tako, da jim ni bilo dosti „štupati“.

Zadnjo uro našega pota smo jezdili navzgor po prav dobro napetem potu. Gora je še dosti porastla z vsakovrstnim grmovjem. Semtertja stoje tudi višja košata drevesa.

Ura je bila šest. Solnce je ravno zahajalo, ko je prispela naša karavana vrh gore Tabor. Gora Tabor je, kakor sem že omenil, kot ogromna štula

ponošenega klobuka in zatorej je na vrhu dokaj velika, nekoliko napeta ravnina. Gori sta dva samostana s svojima cerkvama, katoliški in grško-razkolni. Naša pot je šla seveda h katoliškemu. Še preden sem dospel do samostana, sem razjahal svojega belca, ne vem komu v večje veselje, sebi ali njemu. To pa vem, da sem si jaz komaj nekoliko poravnal skrivljene noge in pošteno napel prsni koš, ko sem priracal pred duri samostana.

Človek je navajen, preden stopi v hišo, da pogleda, koliko je številka nad vratmi. Tudi jaz sem se kar tako nevede ozrl tja gor nad duri. Pa namesto številke sem uzrl tole svetopisemsko besedilo: Venite seorsum, requiescite pusillum — umeknite se, in se odpočijte nekoliko! No, ta je pa pametna kakor nalašč za nas. Triurna ježa nevajemu jezdecu po takih potih res zahteva odpočitka. Bistra glava, ki se je spomnila teh na tem mestu tako primernih besedi Gospodovih. Pogumni smo prestopili prag hiše, ki nosi tako ljubezniv napis.

Naše okrepčilo pa ni bilo dolgo. Vleklo nas je v cerkev. Na njenem pročelju stoji zapisano: Hic Filius Dei dilectus transfiguratus est — Tu se je izpremenil Sin božji. V cerkvi smo opravili litanije presv. Srca Jezusovega z blagoslovom. Seveda se je na tem pomenljivem mestu prvič čul slovenski jezik pri javni službi božji. Cerkevica ni velika, podobna našim podružnicam, toda čedna in snažna. V velikem oltarju je slika zgodbe, ki se je vršila ondaj. Izmed drugih oltarjev jih stoji par v zakristiji, da morejo priti duhovniki prej na vrsto s sv. mašo, kadar obiščejo v večjem številu ta kraj.

Tabor se dviga 610 m nad morsko gladino, zato smo uživali čistejši in hladnejši zrak. Drugo jutro po cerkvenem opravilu pa najlepši razgled kar si ga morete misliti. Ker stoji tabor na samem, je na njem odprt razgled na vse strani.

Proti severu ponosni Libanon, na levo od njega pa se blišči na višavi mesto Safed, pač menda evangelijsko „mesto na gori“, mesto Nazaret in gornji del genezareškega jezera; proti jugu pa gore Hermon, Gelboe, Karmel, ki se razteza tja proti zahodu, do sredozemskega morja; pred njim pa velikanska planjava Ezdrelonska.

Zanimiva je razvalina stare cerkve in samostana, ki nam jo je razkazoval prijazen frančiškan. Med drugimi znamenitostimi je vzbujal posebno pozornost mal oltarček, ki so ga odkopali l. 1873. Prej je bil zasut stoletja in stoletja ter je ostal popolnoma nepoškodovan, da se še zdaj lahko mašuje na njem.

Prav zadovoljni smo se poslovili ob sedmi uri zjutraj od te sv. gore. Ob potu stoji neka mala podrtina. Spremljajoči frančiškan nas opozori nanjo in pripomni, da je to mesto, kjer je Zveličar rekel trem apostolom: „Nikomur ne pravite te prikazni, dokler Sin človekov ne vstane od mrtvih.“

Pod goro smo zopet zajahali in jo udarimo čez hribe v Nazaret. Pot nas je vodila vedno po strmeh, močno kamenitem kraškem svetu. Na njem so nas zvedavo opazovali s povzdignjeno glavo mnogi črni kuščarji. Skoro na vsaki drugi skali je čepel kateri, ki se je ob našem bližanju splazil nazaj v varno zavetje.

Po dobri triurni ježi smo rešili sebe in vsega hudega vajene konje nadaljne muke v samostanu usmiljenih bratov v Nazaretu. Res usmiljeni bratje so vedeli, da utruji in užeja Evropejca taka jutrovska pot. Zato so nam preskrbeli odpočitka in hladila. Našega rojaka br. Vilibalda ni bilo ravno doma. Opravljal je namreč v Nazaretu svoje zdravniške posle, zato smo odšli tudi mi kmalu v mesto. Samostan stoji namreč skoro izvun mesta. Dobili smo brata Vilibalda in ga preprosili, da je šel z nami obedovat v frančiškansko gostišče. Mnogo sva govorila o ondotnih razmerah. Težavno je delovanje med onimi ljudmi. Silno nesnažni so. Raditega je mnogo boleznih med njimi. Zdravijo jih bratje brezplačno. Tudi zdravila zahtevajo bolniki zastoj. Naposled bi pa želeli še „bakšiš“ za to, da se pridejo zdraviti. Ko smo bili v Nazaretu, je jelo polahko deževati. Mislil sem si: pač so veseli ljudje dežja po toliki vročini in po suši. Toda reklo se mi je, da se takega dežja ustrašijo, ker ga je premalo, da bi odnesel vso nesnago iz mesta in bi jo le toliko zmočil, da bi se potem parila in razširjala bolezen. *Ta njihova želja se jim je izpolnila. Čez pet minut ni bilo o dežju ne duha ne sluha.* Pa tudi po samostanih ne more vladati tisto prisrčno prijateljstvo kot pri nas, ker pridejo gospodje od vseh štirih vetrov in izmed vseh narodov. Sv. vera jih sicer družijo k plodonosnemu in človekoljubnemu delovanju; toda razlika jezika in krvi je le ovira iskrenega prijateljstva, ker so drugdrugemu vendar le tujci.

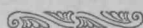
Preden se ločimo od Nazareta, naj vam povem, kako sem opazoval šolarje pri sv. maši.

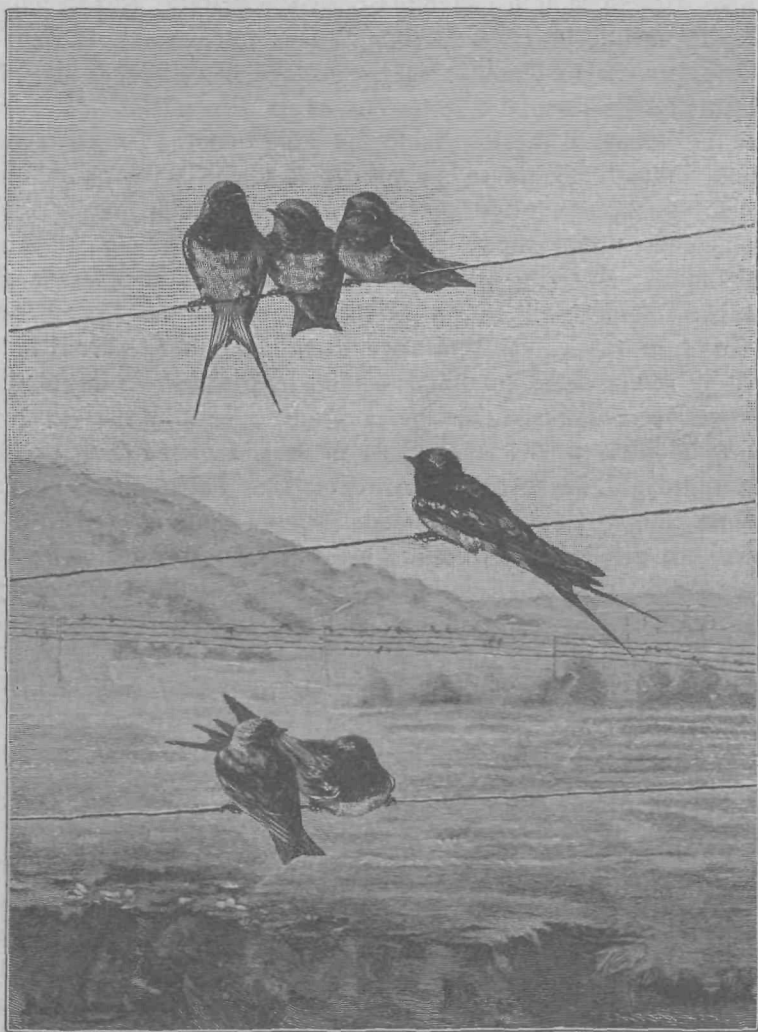
Kakih 12 — 16 dečkov je bilo. Učitelj menda je bil, ki jih je pripeljal v pari v cerkev Marijinega oznanjenja. Najprej so se vstopili lepo v vrsti, ravni kot sveča, roke prekrižane na prsih. Ko se začne sv. maša, ploskne učitelj narahlo, in vsi se spuste na kolena. Ko mašnik odmoli nastopne molitve, ploskne učitelj zopet, in tedaj se vsedejo in sede „po turško“ s prekrižanimi nogami do evangelija, na znamenje učiteljevo pa vstanejo. Tako se vrši celo mašo zdaj klečanje, zdaj stanje in sedenje. Kedar dečki stojijo ali kleče, imajo roke prekrižane na prsih. Od povzdigovanja do zauživanja pa drže roke razprostrte kot mašnik pri altarju. Čudil sem se temu redu in tej natančnosti, ki se je priučili turški otroci v katoliških šolah.

Približal se je najbolj genljiv trenotek vsega potovanja. Ločiti se je bilo treba od Nazareta. Poldne je bilo, ko smo se zopet zbrali na kraju Marijinega oznanjenja. Zvon se je oglasil, na glas smo molili „angelovo češččenje“ v svojem materinem jeziku. Po molitvi pa se je oglasila za slovo ona ljubka pesem Marijina:

Veš, o Marija, moje veselje?
Veš moje želje, ljubil bi te,
zmeraj pri tebi hotel bi stati,
ljubljeni mati, zavrzi me ne!

Solze v naših očeh so pričale, kaj se nam je godilo v srcu. Le težkih korakov smo se ločili od tega tako ljubega mesta, mesta Marijinega!

Selivkam.

Lastovice, drobne ptice,
kam se vam mudi takó?
Kaj že danes lahna krila
v južne kraje vas nesó?

Oj, postojte in vzemite
mene s sabo v južni kraj!
Naj tam enkrat, ptičke, z vami
južnih dalj uživam slaj.

Pa ne čujejo me ptičke,
le naprej, naprej lete.
A za njimi zapuščeno
moje koprni srce.

Mokriški.

Zgodba o muciki in psičku.

Spisal Julij Slapšák.

Takrat, ko so pri krčmarjevih klali za semenj, se je dogodila ta zgodba.

V shrambi na polici so bile klobase in pa lonec z mlačno vodo. Okoli lonca je bila ovita vrvica, in na koncu te vrvice so bile navezane klobase.

Sam Bog ve, kdo je prinesel vrvico in storil to neumnost. Za svojo osebo sem jaz še sedaj docela prepričan, da je otvezla lonec in spela klobase z njim iz gole norčije krčmarjeva mlajša hčerka. Zakaj ona je še vedno bila, je in ostane „vsa kozja“, kakor ji večkrat ponagaja starejša sestra. Pa naj je že krčmarjeva mlajša hčerka nagajivka to storila ali pa kdo drugi — iz norčije ali kdové iz katerega nagiba — to je naposled že vseeno. Važna in poudarka vredna je za nas le resnica, da so bile klobase, ki so ležale na polici, za lonec privezane, in da je dobršen kos vrvice bingljjal precej globoko dol ob zidu.

Pa jo pridrmavha takrat sladkosnedna mucika v shrambo. Ob polici obstoji in povoha. V tanki mali nosek ji udari mamljivi duh po svežih klobasicah. Pogleda kvišku. Poželjive oči ji kar obstanejo na vabljivih in dišečih klobasicah na polici. Kako rada bi jih vsaj pokusila!

„Mucika, kradla boš!“ ji zašumi po glavi.

Muciko je kar pretresel ta glas. „Kradla boš!“ je ponovila tiho tudi sama in se zasmejala. — Toda majhna je še bila: kako jih bo neki dol dobila? — He-hej, kar brez skrbi: Skok — skok! In klobasice bodo njene. O, mucike umejo tak posel, četudi so še majhne! — Uf, kaj pa, če so mati blizu? Saj res! Previdnost nikjer ne škoduje. Mucika najprej ogleda vse naokrog. V njeno veliko veselje ni bilo čuti žive duše blizu. „Brez skrbi sem,“ si je rekla. Že je počenila, da bi skokoma planila na polico h klobasicam. Toda v tistem hipu je zalajal zunaj psiček. Jôv, mar li kdo prihaja? Ali mati?

Mesto k dobrim klobasicam je odskočila mucika v kot in se potajila. Pričakovala je, da zdajzaj plane kdo v shrambo, in smukniti bo morala vun kakor pred lačnim volkom. Toda nikogar ni bilo. To jo je nekoliko pomirilo, vendar h klobasicam na polico se le ni upala: gospodinja jo ima že itak na sumu. In brez usmiljenja bi morala od hiše, da jo zaloti pri prepovedanem dejanju.

Na vso moč se je zatajevala mucika v kotu, a popolnoma le ni mogla zatreti v sebi prevelike izkušnje. „I, vsaj majceno naj vidim slastne klobasice,“ si je rekla in uprla pogled na polico. Ah, kako rada bi se že mastila z dobrimi klobasicami! Oblizovati se je začela in požirati debele sline, kakor da že cmaká dobrote s police. Pa kar vzdigovalo jo je nekaj od tal in vleklo h klobasam. Začula je v sebi moč, da bi skočila kar iz daljave, iz kota na polico. Res, kar vrglo bi bilo kmalu muciko h klobasam. Toda

zunaj je še vedno polajeval psiček, nalahno in počasi, kakor da vidi človeka, ki se bliža shrambi. Mucika je pogledala v stran in zamižala, da je mogla še dalje strpeti v kotu.

Zdaj se porodi pretkani muciki lepa misel v glavi. S tačkami si pogladi brkice in si reče: „M-hm, mati me imajo že itak hudo na piki. Še ob to ime in veljavo, ki jo uživam zdaj, bi utegnila priti. Ne, ne: kradla ne bom, náka, ne bom; jaz že ne! Hoj, njega privabim v shrambo, neumnega psička. Ta norček naj poizkusi srečo. On naj gre po kostanj v žerjavico. Porečem mu, naj spravi klobase na tla, pospravim jih pa že kar jaz sama v kraj, v želodec, hi-hi-hi-hi!“ . . .

Ko je mucika poslednjikrat pogledala po klobasah, je opazila čisto dobro tisto vrstico, ki je bingljala tamkaj dol po zidu. Treba bi bilo samo krepko potegniti, in klobasice bi prifrčale kar same pod gobček. „He-hej, le gre naj psiček in potegne za vrstico,“ je rekla zdaj odločno, odprla oči in skočila na prag. Tam je pogledala, če morda le kdo prihaja. Psiček je še vedno polajeval, a uverila se je mucika kmalu, da laja psiček le za kratek čas. Je pa zamijavnila tedaj mucika, vzdignila sprednjo tačico in mignila psičku v shrambo.

Pa psiček je le stal vedno na enem mestu zunaj, migal z repkom ter še vedno polajeval nalahko, za kratek čas in v svojo zabavo. Ga pa pokliče mucika, rekoč: „Mijavc, mijavc, psiček, pridi, pridi v shrambo! Oj, ti ne veš, kaj vse dobrega je tu notri. Jej, kakšne dobre reči so gori na polici! Mijavc, mijavc, psiček, oj pridi, pridi v shrambo!“

Ni ga bilo treba siliti norčka. Poskočil je veselo pa pribevskal v shrambo. „Hov, hov-hov-hov, kaj je, mucika?“ je vprašal, ko je priskakljal preko praga.

„Nikar ne bevskej in ne razsajaj takó,“ ga je posvarila mucika, nato pa mu pokazala klobase gori na polici ter je odgovorila dobrohotno in priliznjeno, kar se da: „Vprašuješ še, kaj je? Hoj, kar tu le gor poglej, pa boš videl, kaj. To so dobre, pa še kako dobre in slastne te klobasice na polici!“ Pri teh besedah zacmaká mucika in tako poželjivo in zapeljivo pogleduje na polico, da mladega in neizkušenega kužeta kar pretrese slast po klobasica in se mu kar nadebelo pocede sline po goltancu, kakor da že žveči preimenitno kosilce.

Ej, nikdar ni mogel verjeti psiček, da je mucika dobrosrčna živalca. O, pa je, dobra in usmiljena. „Glejte, saj me je povabila danes na mastne koline.“ Tako si je natihoma govoril norček ter je iz dolžne hvaležnosti vdano zalajal. A mucika se ni prav nič brigala za njegovo veliko in vdano hvaležnost. Kaj so ji bile mar take neumnosti, ko jo vendar klobase, edino klobase mikajo danes, — oj dobre klobasice, ki ji tako prijetno dregajo v nos. Holej, pa še bevskal bi rad v shrambi ta tepček! Kar huda je že nanj mucika, a vun ga le ne mara poditi! Samo s tačko mu da previdno na gobčku znamenje, naj bo tiho. Potlej mu pa takoj pokaže z očmi na tisto usodno vrstico in začne odkimavati prekanjeno z glavo, češ: „Saj ne veš, kaj storiti. Ne veš, ne, hi-hi-hi-hi!“

Psiček res ni vedel, kaj storiti. Mucika ga je morala iznova opozoriti na tisto vrvico, ki je precej globoko padala in mahala dol s police. In kar pošteno mu je morala zatrobiti na uho, da jo je umel. „Hej, poskoči, pravim,“ ga je učila mucika, „poskoči, in stegni se po zidu in zgrabi za vrvico in potegni, pa se nama odpre raj: dobre klobasice padejo dol in nama kar same priromajo pod gobček, veš!“

Še je stal psiček mirno ter mígal enakomerno z repkom. „Tepček, saj še zdaj ne veš, kaj storiti!“ mu je zabrusila prekanjenka zvito v obraz in se namrdnila jezno. Strašno neroden se ji je zdel psiček in odločno prepočasen.

„Da ne?“ se je zavzel tedaj psiček in potlej se odrezal možato: „Potegniti je treba, drugega nič, hov-hov-hov-hov!“ Poredna in navihana mucika ga je pa naglo podražila, češ: „E, e, saj nisi takó močan; jaz ti že ne verjamem, da bi zmogel, he-he!“

„Kâj?“ zahrešči zategnjeno psiček in pogleda nevoljno, skoroda srdito, predse. „Kâj, kâj?“ zahrešči. Zamalo se mu je zdelo, da mu kaj takega oponaša ravno mucika. „Kâj, kâj, kâj? Tega da bi ne zmogel?“ zahrešči, nato pa kar sede na zadnji nogi, s sprednjima tačicama se pa vzpne po zidu, zgrabi z gobčkom za vrvico in pogleda zmagonosno muciko, češ: „Ali zmorem ali ne, govori, hov-hov-hov-hov!“

Mucika se je smejala norčku. „Če bo, bo; če pa ne bo, pa ne bo,“ si je mislila in stala je na vseh štirih, pripravljena na beg, ako bi le preveč zaropotale klobase, kadar potegne psiček za vrvico. „Ampak, kakor rečeno, jaz že smuknem naglo na plano; ta norček pa naj gleda in čaka gospodinje, da ji ponudi kozuh v stroj ali vsaj naprodaj,“ si je rekla natihoma.

Psiček je še vedno gledal muciko, češ: „Ali zmorem ali ne, ali naj potegnem ali ne; govori, ljuba soseda!“

„Kar potegni, mijavc, mijavc!“ mu je pokimala mucika.

Res, psiček potegne. In glej, dobre klobasice prifrčé na tla. Mucika jih naglo odtrga od vrvice in zbeži z njimi v varno zavetišče, tja v kot v veži. S klobasami pa — no, še prej — se je zvrnil pa tudi lonec z gorko vodo in se prekucnil prestrašenemu psičku — ojej! — ravno na glavo in mu jo pokrnil preko uhljev in gobčka in vratu. Voda je pljusknila na vse plati; psiček je bil ves moker. „Hovc-hovc-hovc-hovc! Mucika, ljuba mucika, pomagaj, pomagaj!“ je zatulil ves v strahu in trepetajoč klical in prosil pomoči.

Je bilo res sitno in nerodno za psička: glava mu je šla v lonec, vun pa ne. In tema kakor ponoči v kleti je bila v loncu. Skoro javkal je psiček od same žalosti, da ima tako trd in teman „klobuček“ poveznjen na glavi. „Hov-hov! Pomagaj, mucika, pomagaj!“ je klical na pomoč. Toda mucike le ni priklical, da bi stopila predenj in mu pomagala sneti tesni „klobuk“ z glave; ovbe; v njegovo največje začudenje se mu še oglasila ni.

Precej časa je vékal in tulil psiček s čudnim pokrivalom na glavi. Naposled ga zaslišijo mati. Naglih korakov pridejo v shrambo. „Mrhavna ti grda!“ zavpijejo čisto in zgrabijo jezno za metlo. — Ubogi psiček se pre-

straši, da nikoli tega. Ko se le ne more oprostiti lonca in ga že boža metla, kar pretrdo po hrbtu, se začne metati po shrambi in z glavo opletati na desno in levo. Pa butne naposled z glavo ob zid. Močno lonec zaropče. Psiček pogleda. Črepinje razbitega lonca leže po tleh, mucike in klobas pa ni nikjer. Srdita mati pa stoje pred njim, z brezovo metlo v roki in s karajočim srditim pogledom, da se jih uboga pasja para še ne upa pogledati. Milo zajavka tedaj nesrečni psiček, podvije in stisne repek, nato pa steče izpred jeznih materinih oči. Tam daleč od hiše se šele ustavi in se greje in suši na toplem solncu. Zdaj še-le dodobra izprevidi ta mali siromaček, da ni bilo prav, ker je šel krast klobase. „Hov-hov-hov! Kaj bo pa zdaj; kaj bo pa zdaj?“ zabevska in javka žalostno ter si briše s tačko objokane oči.

„Krop je razlit, lonec ubit, klobas pa ni nikjer! Pa kje so klobase, kje so klobase?“ so vpili mati po shrambi in iskali klobas. Ha, to jih je grabila jeza! Kaj bi jih ne, kdo bi se ne jezil v enakem položaju!

Mucika je še vedno čepela v varnem zavetju v veži in se mastila s preokusnimi klobasami. Pač je slišala rohneti mater v shrambi, a si je mislila: materine hude besede ne veljajo nji; vse to gre le norčku-psičku na rovaš. Hoj, domišljevala si je predrzna mucika še več: „Mijavc, mijavc! Danes bo vsaj enkrat moja nedolžnost izkazana; zdaj bodo prepričani mati, da je poredni psiček tisti, ki polize smetano, ogrize slanino, izmakne mesa kos, mijavc, mijavc! O zdaj bom spet oprana v materinih očeh, popolnoma čista; moje ime bo zopet na dobrem glasu, in zaupanje in veljavo bom uživala zopet pri hiši.“

Tako si je domišljevala predrzna in prekanjena mucika ter z veliko slastjo uživala mastne klobasice. O prav nič si ni mogla misliti, da ji je kazen takorekoč že za petami. Oj mucika, nič ni tako skrito, da bi ne bilo kdaj očito. Hó, mati niso neumni, še danes spoznajo, če že niso, da si ti večji krivec kot psiček, saj si ti psička zavedla v tatinstvo. O, prav nič ne bo veljal izgovor: saj nisem jaz kradla! Ali ne veš, kako govore ljudje: kdor drži vrečo, je prav tak tat, če ne še večji, kot tisti, ki jemlje in vsiplje vanjo. Kaj ti rečem, mucika: če je neizkušeni psiček vreden danes ene šibe, si jih zaslužila ti deset.

Mati so se še vedno hudovali in iskali klobase po shrambi. Dobro so vedeli, da jih psiček sam ni mogel pojesti. Pregledali so še enkrat vse kote v shrambi. Ahá, zdaj pa zapazijo mačkine stopinje po tleh. Nič jim ni bilo treba ugibati: „Kaj bo neumni psiček! Nihče drugi kot mače tatinsko mi je ukradlo klobase; zdaj se pa masti z njimi v kakem kotu. Ti že posvetim, mrhavna grda!“ so dejali tedaj jezno mati in sledili mačkinim stopinjam.

O, prav dobro je slišala slastnih klobasic sita mucika prihajati mater. Naglo je pa skrila ostanke preobilega kosila pod stare krpe v kotu, potem pa zapustila skrivališče in zbežala.

Predrznica je šla ravno materi naproti. Na vežnem praga jih sreča. Prav nedolžno zamijavcne in reče: „Vidite, kako sem pridkana, mijavc — mijavc! Nič nisem bila pri klobasicah na polici, nič čisto nič!“

Ali ko je mucika tako govorila, je prhala od sebe prav majcene kosčke klobas, ki so se še držali njenih belih zobkov in trdih brkic. Pa ko bi tudi teh drobljančkov ne bili opazili mati, dovolj je že dišalo po klobasah v veži, zlasti še tam iz kota. Prestregli so torej tatinsko mače na pragu, zaprli vežne dveri in šli gledat naravnost v kot, v tisto skrivališče. „O ti mrhovna, ti, grda!“ so zato zavpili ogorčeno in srdito. In prav nič niso razmišljali, nego vzeli so v roke brezovo metlo, odprli dveri in zapodili za vedno tatinsko mače od hiše. „Nikdar več se ne smeš prikazati k nam, in le raztrga naj te gladni volk, ti mrhovna, ti, grda!“ so še rohneli za njo in ji kazali brezovo metlo.

Mucika je zbežala. Daleč gori nad hišo je obstala in se ozrla nazaj, morda sme še domov, saj poslej bo pridkana. Toda ne več! Mati so še vedno stali na pragu ter ji žugali z brezovo metlo. „Mijavc - mijavc, oh kaj sem storila!“ je zavkavala takrat pregnanka in odšla žalostno proti gozdu.

Ob gozdu je pasel tisti dan pastir ovce. Kar se priplazi iz gošče sestradan volk. Bil je silovito lačen. Hotel je ukrasti ovco in jo odnesti v gozd, da bi jo ondi raztrgal in požrl. Toda čuječi pastir ga je opazil še o pravem času. Naglo naščuje nanj dva psa, da ga odženeta. Psa zarjoveta in se zakadita srdito zveri nasproti. In glejte, požrešni volk se res obrne in zbeži nazaj v gozd.

Prav takrat pa je prišla mucika pregnanka v temni gozd. Gladni volk jo zagleda. Kar naglo steče k nji in jo zgrabi. Grozno zamijavkne mucika, ko zagleda volkove zobe. O zanjo ni več rešitve iz volčjih krempljev ne uide več, to je dobro vedela. „Oh, zakaj sem kradla in še nedolžnega psička sem zapeljala v greh! Moje sestrice, oj, vsaj ve bodite pametne! Samo miške so za nas, vse drugo pa pri miru pustimo!“ Tako je še hotela vzklikniti mucika naglas, da bi jo slišale njene séstrice v vasi, a že ni bilo več glasu iz gobčka, že je zaprla mrtva oči. — „Ho - ho, to je mastna klobasica!“ je renčal sestradani volk in trgal in žrl muciko pregnanko.

Psiček, ki je obstal tam daleč od hiše in se grel in sušil na toplem solncu, pa si je še vedno brisal s tačko objokane oči. Videl je, kaj se je zgodilo z ubogo muciko pregnanko. Od strahu in groze je kar trepetal. Ni se upal v hišo, še manj pa v temni gozd. Naposled se je vendar ojunčil in šel klavrno proti domu. Pa v hišo se še ni upal, ostal je na pragu in žalostno migal z repkom. Vzprejeli so ga še v hišo, toda zaupali mu niso več kakor prej. O, to ga je bolelo! Dolgo je trpelo, preden je bilo vse poravnano in pozabljeno. Ko je bil psiček že velik pes, si je še -le pridobil zaupanje in dobro ime zopet. Takrat pa je bil postavljen za hišnega variha. Pa pozabil ni nikdar, kaj se je zgodilo z muciko, ker je kradla klobase, in kaj bi bilo brez dvoma prišlo tudi nadenj, da se ga niso usmilili domači in ga niso vzprejeli zopet pod streho. Vedno je pravil mlajšim psičkom in malim mucikam: „Oh, krasti nikar! To je sramota in greh, pa tudi največja nesreča za vsakega, vam rečem.“

Mladostnemu prijatelju v spomin.

Kadar sem še obiskal tvoj samotni grob, dragi prijatelj, vselej sem se spomnil na lepe dni, ki sva jih preživela skupaj v raju mladosti. Lepi so bili ti dnevi zame — zate pa so bili dnevi hiranja in umiranja. Vselej se spomnim, kako si mi delal igrače, in vesel nasmeh je zaigral na tvojem licu, če sem jih bil vesel. Zaigral je samo in takoj ugasnil, in spet so žalostno gledale tvoje oči. Jaz nisem umel te žalosti in sem te izpraševal, kaj te teži. Nisi mi navadno odgovoril, včasih pa si vzdihnil: „Srečen, ki imaš starše, ki imaš mater, ki si zdrav!“ Jaz te nisem razumel — bil sem komaj pet let star — a vendar sem čutil, da te mori in teži nekaj hudega. In ljubil sem te še bolj. Kadar obiščem zdaj tvoj zapuščeni grob, vselej mi stopi pred oči tvoj žalostni obraz. vselej se spomnim tvojih besedi: „Srečen, kdor ima še starše, kdor ima še mater; kdor je zdrav!“ Ah, vsega tega ti nisi imel! Kakor mlada roža, ki jo pokosi kosa, preden je razvila cvet, si padel v rani grob. Samoten je ta grob. V kotu stoji na vaškem pokopališču. Na njem ne stoji križ, na njem ne cveto rože, ampak ga prerašča bilje in trava. Malokdo obišče ta grob, samo teta pride včasih, dobra teta Neža, in pomoli par očenašev.

In sklenil sem, da ti jaz zasadim eno rožo, da ti spišem tvojo žalostno povest. Brala bo deca in bo imela sočutje s tabo. Videla bo deca, kako je srečna, če ima še drage starše, in ljubila jih bo še bolj. Spoznala bo, kake neprecenljive vrednosti je zdravje, in bo hvalila nebeškega Očeta za ta veliki dar.

Vi, dragi otroci, pa berite to povest! Ni vesela, saj je povest sirote; in kdaj je bila povest sirot vesela? Berite jo, posnemajte dobrega Janeza, in naj se spomni kateri nanj z vzdihom: „Gospod, daj mu večni mir, in vačna luč naj mu sveti!“

I.

Na Malo goro se naslanja drobna vasica Podgora. Pred njo se razprostira široka, rodovitna ravnina, posejana z belimi vasm; vso ravnino pa obroblyajo ne ravno visoki grički z belimi cerkvicami, ki jih je po lepem Dolenjskem toliko in toliko.

Majhna je ta vasica Podgora. Hiše so nizke, večinoma pol zidane pol lesene, in zdi se, kakor bi se bile umaknile lepšim, bogatejšim hišam iz rodovitne doline tusem pod goro. Gospodarji teh hišic so večina kajzarji, ki nimajo mnogo polja in gozda, ki nimajo v hlevih tucatov goved. Košček gozda, par njivic, en pašnik, sredi malega vrtička skromna hišica, to je vse njih premoženje. A vendar živijo ljudje zadovoljno v tej vasi. Ker nimajo mnogo, se čutijo kot brate v usodi in se ljubijo med sabo.

Sredi vasi stoji skromna koča; pri Dolanovih se pravi. Pol je lesene, polovica je pozneje prizidana. Vidi se, da ne vlada v nji bogastvo. Za hišico je postavljen majhen skedenj in drvarnica, a še to dvojje je včasih preveliko, če je slaba letina. In kako bi ne bilo? Saj Dolanovi nimajo več posestva kot košček gozda, en travnik, da lahko redijo kravico, in par njiv, pa vrtiček, lepo ograjen vrtiček, sredi katerega stoji hišica. In to je vse.

A vendar živijo zadovoljno in srečno. Mati — gospodinja, že priletna žena, ki jo pa bolehnost dela morda še bolj staro; njena, kakih štirinajst let stara hči Karolina; dva sina, starejši Jožek pri kakih desetih, in mlajši Janezek pri kakih osmih letih. To je vsa Dolanova družina.

„Kje je pa oče, gospodar?“ bo morda vprašal mladi radovednež, ko bo bral to povest.

Oče, gospodar, pa živi daleč od svojih dragih, v daljni Ameriki že peto leto. Šel je, da zagotovi svojim otrokom, če že ne srečno, pa vsaj ne prehudo bodočnost. Šel je, in tam dela, da lahko pošlje domov ženi in otrokom, da imajo kak priboljšek, če je slaba letina, če morda potolče toča, ali če morda kaka druga nesreča potrka na vrata.

Tako so živeli Dolanovi srečno in zadovoljno. Otroci so bili pridni ubogljivi kot malokateri v vasi. Karolina je rada storila vse namesto matere, kar je mogla, zraven pa je tudi pridno šivala. Jožek pa je bil takorekoč gospodar. Janezek je pa pasel kravo. Lepa družinska ljubezen je vladala v hiši. Malokdaj se je slišala kaka žaljiva beseda, ki bi jo rekel brat sestri, sestra bratu. Ljubili so se med sabo, in vse je družila velika ljubezen do matere. In tudi mati je vse ljubila z nepresegljivo materinsko ljubeznijo, najbolj pa Janezka. Bil je slaboten, bolehen deček; videla je, da ljubezni najbolj potrebuje, in ljubila ga je najbolj. To je plemenita materina ljubezen!

Tako je plaval angel miru in ljubezni nad to skromno kočo in nosil nanjo blagoslov božji in tiho zadovoljnost...

* * *

Prišel je sveti Jurij v tihe logove. Na belem konju je prijahal dobri vitez, in kamor je stopil, je vzknilo sto in sto cvetk. Z njim so prišli ptičke delat kratek čas, prileteli so metuljčki vasovat v oživiljene loge. Vsa narava je zopet oživela, odela se je v lepo praznično obleko, kakor bi pričakovala nevesto. In res prihajala je nevesta, daleč iz južnih ziatih gradov je prihajala, nevestica pomlad.

Ozeleneli so vrtovi, razcvetele so trate, travniki so pognali travo. Škrjanček se je dvignil visoko pod sinje nebo in drobil pesem pomladi. Kmet je šel orat in sejat seme svojih nad. Pastirček je izgnal krave, zavriskal in zapel veselo pesem. Vse je čutilo novo pomlad, oživelo je in se vzradostilo...

„Janezek, danes boš pa šel past! Bog ve, če se bo kaj rada pasla, ko gre prvič na pašo,“ je rekla Dolanova mati sinku.

Janezek bi najrajši zavriskal! Rad bi bil zunaj v tistih dolgih logih. Tako tihi so tisti širni travniki, nad njimi pa drhti škrjanček in poje sladko pesem.

„Pojdem, pojdem, mati,“ je rekel naglo. „Že sem vas mislil vprašati, kdaj bom šel past.“

Mati je šla na izbo po blagoslovljeno šibo od cvetne nedelje — ko se gre prvič past, se mora gnati z blagoslovljeno šibo — izgnala je kravo iz hleva, in Janezek je šel past v Zaograde.

Pridno se je zapasla krava; od začetka je seveda malo nagajala, no, saj se je pasla letos prvič.

Janezek se je zleknil po mehki travi, strmel v nebo v črno piko — škrjančka — in poslušal njegovo pesem. Pomladno veselje mu je ogrevalo dušo in tudi on je zapel:

Izidor je ovčke pasel,
lepo žvižgal, lepo pel...

Mati je sedla poleg Karoline, ki je šivala, na klop in se zamislila. „Samo da bi prišel,“ je vzdihnila čez nekaj časa.

„Kdo,“ je vprašala hčerka.

„I no, oče. Že pet let je tam, nekaj je že zaslužil. Bi že kako, čeprav bolj siromašno. Ej, ta Amerika. — Poglej, poštni sel gre! K naši hiši je zavil.“ — — —

In res, prišel je poštni sel, odložil debelo palico, odprl veliko usnjato torbo in zagodrnjal: „Pismo iz Amerike, Dolanovka.“ Zaprl je spet torbo in odšel po vasi.

Dolanovka je strmela v naslov, roka se ji je začela tresti, obraz ji je pobledel. Neznana ji je bila ta pisava; to ni pisal mož, on ima vse lepše poteze. Strah ji je stisnil dušo, grozna slutnja se je je polastila. Ni si upala odpreti pisma, strmela je v neznano pisavo; skoraj ni mogla verjeti, da je to pismo njej namenjeno.

Tresle so se ji roke, ko je odrezovala rob zavitka. „Na, beri, Karolina, ti imaš boljše oči,“ je rekla hčeri, ki je plaho gledala mater.

Vzela je hčerka in brala:

„Draga sosedal!

To ti pišem jaz, tvoj sosed, Ponikvar. Ne vem, kako bi začel, da se ne bi preveč ustrašila. Vdaj se v voljo božjo! Bog, ki da dobro, da tudi slabo, da nas poizkusi v veri in v zaupanju. Predvčerajnim se je podsul rudnik, kjer je delal France, tvoj mož. Dobili so še živega vun; grozovito je bil razmesarjen in je kmalu nato umrl. Prosil me je, naj ti jaz sporočim o njegovi smrti in naj pošljem njegov zadnji blagoslov tebi in otrokom. Potolaži se! Škoda ga je bilo! Bil je priden kot mravlja, in vedno sva si bila prijatelja.

Te pozdravlja

Tvoj sosed

Ponikvar.“

Hčerka je zaihtela, ko je brala neusmiljeno novico, komaj je še izgovarjala besede. Mati je pa strmela, zdelo se ji je, kakor da se ji sanja; strmela je nekaj časa, nato pa obupno zaklicala: „France, zakaj nisi prišel, ko sem ti vedno pisala, France!?“ in se je sesedla na stol in plakala neutešno. Smrtna tihota je zavladala v sobi kakor tihota pred nevihto; motilo jo je samo tiktakanje ure in ihtenje nesrečne žene in hčere. — —

* * *

Jožka ni bilo doma. Šel je takoj popoldne v Tisovec, v gozd. Tam je zvelkel cel kup vej skupaj, da jih pridejo drugi dan iskat s kravo. Pridno

je delal in se veselil v nedolžnem srcu, kako ga bodo mati pohvalili, ko bo povedal, da je vse veje zlekel skupaj. Pa on ni pridno delal zaradi pohvale; ne, ampak zato, da bi razveselil mater.

Celo na malco, kos kruha, je pozabil. Ko pa se je solnce jelo nižati, je pojedel kosilce; pogledal, če je še kje kaj dela, in se zadovoljen odpravil domov. Mimogrede se je oglasil še v Zaogradi pri Janezu:

„No, kako se kaj pase sivka?“

„Od začetka je malo nagajala, zdaj pa rada je. — Kaj si že zlekel veje skupaj?“ ga je vprašal Janezek.

„Že, že! Ali boš kmalu pognal domov?“

„Kmalu. Počakaj, da zatone solnce, saj je še za moža visoko! Bova šla skupaj domov.“

„Daj, zapojva eno! Bo prej čas minul!“

„Pa dajva.“

In pela sta sirotka:

„Pasterica krav'ce pase,
na paš' si dela kratke čase;
pastir'c pa prav' juhé, juhé,
na planincah luštno je!“

Pela sta veselo; kaj sta pač vedela, da sta siroti; kaj sta pač vedela, kaka nesreča je zadela domačo hišico.

„Veš, kaj sem jaz mislil skoro celo popoldne?“ vpraša Janezek brata.

„Kaj?“

„Mislil sem, kakšni so naš oče in kako se jim godi v Ameriki. — Prav nič se jih skoraj več ne spominjam. Samo to vem, da so me radi imeli“, je govoril Janezek in zrl tja nekam v daljavo.

„Ej, dobri so naš oče! Tebe so imeli najrajši; rekli so, da zato, ker si najbolj njim podoben. Samo da bi prišli domov; to bi bilo potem lepo pri nas. Hišo bi popravili, postavili nov skedenj, ej!“

Najrajše bi bil Jožek zavriskal. Tudi Janezku so se oči veselo razširile, in mislil je, kako bo lepo, ko pridejo oče domov. Sanjala sta sirotka lepe sanje, ki se jima pa ne bodo uresničile nikdar, nikdar. —

Solnce se je približalo Črnemu vrhu. Lezlo je nižje, vedno nižje, polagoma, kakor bi hotelo še enkrat pregledati vso dolino. A počasi se je skrilo; tu tam je še zatrepetal žarek med smrekami, zatrepetal je samo in ugasnil.

Janezek in Jožek sta pognala domov. Nekako tesno jima je bilo pri srcu, ko nista mogla rešiti vprašanja, kdaj se vrnejo ljubljeni oče.

Da sta vedela, kako žalostno je že rešeno to vprašanje, legla bi bila v travo in mrla od žalosti!

Prignala sta domov, privezala kravo v hlev in šla v vežo. V veži ni bilo nikogar; pred pečjo tema. A vselej je mama ob takem času kuhala večerjo. Stopita v hišo. Tiho je bilo v hiši. Karolina je jokala, tudi mati je bila vsa objokana.

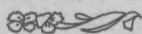
„Kaj pa je,“ zajočeta tudi fanta oba naenkrat.

„Jokajta, otroka moja, sirotka, oče vama je — umrl,“ je zaječala mati bolešno, in nove solze so jo zalile.

Zgrudila sta se oba v naročje materino, in solze bridkosti so bile danes večerja Dolanove družine.

Tako je prišla nesreča k Dolanovim. Ošabno je sela na hišni prag kakor gospodarica; in kadar pride nesreča k hiši, se tako nerada odpravi drugam, tako nerada zapusti stanovanje, kjer se je udomila. In kadar se odpravi, pusti za sabo žalost, samoto, puščobo, solze. Tako tudi pri Dolanovih. Prišla je nesreča in se udomila v prej tako zadovoljni hišici. Prišla je, sela na prag kakor gospodarica in ni hotela zapustiti te hišice . . .

(Konec prih.)

Na dan otožnih.

Znepopisno žalostjo se poslavlja narava od življenja. Dan za dnem je dolgočasnejše in otožnejše. Nikjer ni veselja, vedrega in resničnega. — Po nebu se vlačijo umazani oblaki tako leno in brezciljno, da se človeku zazeha, če jih pogleda. Tupatam zaprši dež in zopet poneha — prav kot razvajen otrok, ki bi rad jokal, pa nima za to pravega vzroka.

Vsa vas je pusta in prazna. Nikjer ne kriče otroci, nikjer ni nobenega vriska in petja. Blatna cesta je mirna — nikogar ni na nji. In hiše so zaprte, in dvorišča so prazna. Še kokoši čepe v pesku pri zidu tako brezbrizno in malomarno, da se zdi, da jim je dolgčas. In drevje po vrteh je golo. Veje so zvite in zveržene — kakor bi hotele skriti svojo nagoto.

Vse je pripravljeno za prihod velikega dneva bolesti, ki je odločen spominu naših dragih . . .

In nekega jutra se zgodi, da zapoje zvonovi tako otožno in pretresljivo, da se mora vzbuditi v srcu že morda zaspana žalost. V cerkvi stoji velik črn katafalk z belim križem, in krog njega stoje voščene sveče. In duhovnik pride in poje žalostno in proseče:

„Libera me, Domine, de morte aeterna! Reši me, Gospod, večne smrti!“

In po vsej cerkvi se zganejo črnooblečene množice in vroče solze porosijo bleda lica. Jočejo stari — ker so štete njih ure; jočejo mladi — ker Bog je sodnik; jočejo otroci, ker vidijo samo žalost vsenaokrog. Duhovnik pa poje in prosi: „Reši me, o Gospod!“

In potem se odpro cerkvena vrata in ljudje gredo počasi na pokopališče, ki se vije v kolobarju okrog cerkve. Počasi gredo ljudje: glave sklonjene, v desnicah molke, z levicami pa si otirajo solze prave in resnične žalosti. In skoraj pri vsakem grobu postane kdo in poklekne in zre s solzorosnimi očmi na nemirnoplapolajoče sveče in na klavrne cvetke. In zopet pride duhovnik ter poje in moli. Od groba do groba gre, in ljudje ga spremljajo.

To je tisti dan poln žalosti in bridkosti, poln resnih spominov, dušo pretresujočih.

Mrtva je vsa vas, a mrtvišče oživi. Vse je prišlo izpolnit svojo dolžnost. Samo pri najlepšem grobu ni nikogar. Visok mramornat kamen je brez venca, na gomili ni lučic, ni rož. Stopim k gomili in tesno mi je pri srcu. Tako torej umrje ljubezen zemljanov, si mislim, ko čitam napis na križu.

Barčiča po morju plava . . .

Sama ranjena, zapuščena ljubav do očeta diha iz tega napisa. In zdaj ni nikogar več, ki bi se ga spominjal, ki bi mu ponesel na grob venec ali lučco, ali pa da bi prišel in vzdihnil k Bogu za njegovo dušo! Nikogar ni, nikogar! Samo črni marmor sameva ob grobu . . . Tako umrje ljubezen zemljanov!

Tedaj uzrem v neposredni bližini nov, odprt grob. Pretrese me ob pogledu v to zevajoče žrelo, ki čaka nove žrtve. Tupatam pade s stene črv in se zarije v zemljo, ko vidi, da je prišel prezgodaj . . .

Stara ženica pristopi k meni:

„Poglejte, zdajle gredo po Lovrenčičevo Zinko! Revica, tako kmalu za očetom je morala, dasi je imela vsega dovolj! Pa je res hudo to: lani so pokopali očeta in zdaj ob letu pa hčerko!“ — „Ja, no — take so božje sodbe in nič se ne da izpremeniti,“ še dostavi žena po kratkem premolku.

Kmalu so se oglasili zvonovi. Grem k cerkvi pred velika vrata, da vidim to žalostno procesijo. In ugledam prizor, ki ga ne pozabim nikoli. Vse je bilo belo in svečano — kot pri poroki. Spredaj je nesel mlad fant križ, ves ovenčan s pentljami od belega pajčolana. Za njim pa so nesle tri belooblečene deklice lep venec z napisom: Na svidenje, draga tovarišica!

Ta napis mi je ugajal in me je potolažil. Čemu neki one otožne besede: Zadnji pozdrav in podobno, ko vendar nosimo vsi veliko upanje v duši, da se snidemo tam gori, kjer ne bo bolesti in ne tugovanja?

In potem so se vrstile trume belih deklet, za njimi duhovnik in potem krsta. Skoraj bal sem se tega pogleda, ker sem mislil, da bo vzbudil v moji že itak otožni duši sočutje in žalost, ki me bo popolnoma potrla. Pa ni se zgodilo tako! Prav nič nisem bil žalosten, ko sem uzrl belo krsto, ki se je zibala na ramenih šesterih, tudi belooblečenih prijateljic pokojnice. In sveče so gorele tako mirno in veličastno, kot bi hotele govoriti: „Čemu žalost, čemu jok, kadar se preseli čista duša k svojemu Izvoru?“

Neki svečan mir mi je legel v dušo. Ko se je izprevod uvrstil v cerkev, sem stopil tudi jaz v svetišče božje. In preril sem se skozi množico in pomočil oljkino vejico v blagoslovljeno vodo in pokropil krsto.

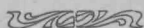
„Prosi zame, da se ločim tudi tako čist odtod,“ sem vzdihnil v srcu.

Na pokopališču so zapeli pevci: Jamica tiha, kotiček miru . . .

Donelo je v megleno jesensko ozračje. In potem je zagrmela zemlja in zabobnelo je v jami in množica je zaihtela. Jaz pa sem blagroval srečno dušo, katere telesno bivališče bo čakalo tu tako čisto svojega poveličanja.

Ko so ljudje odšli, sem videl klečati iltečo mater na vlažni zemlji. In okrog nje brate in sestre pokojnice . . . In takrat mi je postalo jasno, zakaj ni na grobu očetovem ne vencev ne lučic: prevelika žalost je bila v srcih — zato niso šli k očetu, ker so se poslavljali od njegove hčerke . . .

Gnjevoš.

Jesenske rože.

Jesenske rože v gredi
mi včeraj razcvetele so,
na jug tja daljni ptičke
že včeraj odletele so.

In jutri morebiti
že debel sneg zapade,
in jutri morda dolgčas
se že v moj stan prikrade.

Bogumil Gorenjko.

Jesenske pesmi.

1.
Na poljani, na poljani
rožice so stale tri,
solnčnim žarkom se
smehljale

brez skrbi ...
Pa je priletela ptička
nad poljano,
pesem tužna je vzdrhtela
čez ravan prostrano ...

„Čujte, cvetke lepe,
rožice premile!
Zdaj se še smehljate,
ali kmalu boste
se solzile.
Že jesen je vstala
iz daljave,
s hitrimi koraki
stopa čez planjave ...
Tudi k vam prišla bo ...
Čašice vam pestre
bodo obledele,
v solzah, zapuščene
bodete zvene le ...“

Tak zapela
rožicam je ptica,
šla čez plan je
pesem žalostna.
Kakor še nikoli,
cvetke so zaplakale,
kakor še nikoli,
v strahu čakale ...

2.
Lahno se nad vodo
vrbe klanjajo,
kakor da zdaj sanjajo
sanje o presrečnih dneh
tamkaj na bregih ...

Kot sirote tužne
tiho plakajo,
solzice pretakajo,
da prestrašeni drhte
valčki iz vode ...

In k sestricam valčki
se dvigujejo
pa jih povprašujejo:
„Kaj, da tak žalujete,
kaj vzdihujete? ...“

Klanjajo se vrbe
in trepečejo,
žalostno šepečejo:
„Bratci, ah, jesen k nam gre
tamkaj čez polje ...“ —

3.
Hej, tam gori, hej, tam gori
na samotnem griču
v solnčecu jesenskem
se smehljajo bori ...
Lahno gibljejo zeleni
se vrhovi borov,
tiho šepetajo:
„Kaj nam mar jeseni!“ ...
A tam doli, a tam doli
na poljani veli
tužni trepetajo
vrbe in topoli.

Zró v potoček in drhtijo ...
Kot solze jim svetle
na rumenih listih
kapljice blestijo ...

4.
Bolno kakor vzdih
vsakokrat zašelesti
v bukvah žalostnih,
kadar list utrgan
tiho zašusti ...
Listov sto in sto
že zašelestelo je,
vzdihov sto in sto
po jesenskem vzduhu
že vzdrhtelo je.

Pa še več, še več
listov z vej odpadlo bo,
ah, še več, še več
vzdihov plakajočih
vztrepetalo bo ...

Zadnji list enkrat
pal bo na trohneča tla ...
In takrat, takrat
smrt bo v gaj samotni
kraljevat prišla ...

5.
Prek polja, prek polja
pesem radostna je šla;
sred polja, sred polja

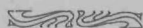
kmetič je vesel
pesem pel ...
Oj, ta pesem glasna,
oj, ta pesem jasna!
Kakor srca
vriskajočega odmev,
kakor sreče,
zadovoljnosti odsev,
kakor Bogu
glasni hvalni spev ...

6.
„Hoja, hoj, konjiček,
hitro vozi!
Čaka te še eden
poln voziček!
Hej, le urno stopaj
prek polja,
da pred mrakom bova
že doma! ...“

Dobro obrodila
zemljica je spet,
dobro, kakor ni že
dolgo vrsto let.
Repice nam dala,
repice je bele,
kakor še nikoli,
tak lepo debele ...
Pa boš v mesto
repico peljal,
za denarce svetle
tam jo bom prodal ...
To bo lep skupiček!
Srebrne denarce
k zlatim bratcem dal bom,
da bo poln mošnjiček ...

In ob letu
hišica bo mala
koncem sela
z vrta se smehljala ...
Oj, lepó
se bo tam živelo,
oj kakó
srečno in veselo! ...

Hej, konjiček, urno
stopaj prek polja,
da pred mrakom bova
še doma!“ — —

.: LISTJE IN CVETJE .:

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Čaša.

Čaša čašo vabi za seboj. (*Kdor hoče ostati trezen, naj ne začne piti!*)

Prazna čaša nič škode ne prinaša. (*Kdor ne pije, ima dvojen dobiček: na premoženju in zdravju.*)

Polna čaša rada zanaša. (*Dvojen pomen: Kdor je preveč pil, ne more ravno hoditi; kdor se vijači vda, zajde na stranska, napačna pota.*)

Najlepša čaša se tudi razbije. (*Lepota na tem svetu ni stalna.*)

V čaši se jih več potopi nego v morju. (*Nezmernost jih silno veliko pogubi dušno in telesno.*)

Kdor je čašo ubil, jo mora plačati. (*Kdor je naredil škodo, jo mora povrniti.*)

Reki: Iz čaše v čašo pretakati. (*Stare reči pripovedovati, pisati, prepisovati.*)

Čašo do dna izprazniti. (*Delo popolnoma dovršiti.*)

Iz iste čaše piti. (*Trpeti enako nezgodo, ali pa: uživati enako srečo.*)

Čelo.

Čelo je zrkalo (tolmač) duše. — Na čelu se lahko vidi, kakšen je kdo v srcu. — Na čelu in v očesu se čitajo pisma našega srca. (*Človek navadno ne more skriti, kar v srcu čuti.*)

Jasno čelo skriva večkrat oblačno dušo. — Na čelu mir, v srcu prepir. — Nikomur ni na čelu zapisano, kar ima v srcu. — Vse ni na čelu zapisano. (*Marsikdo pa le zna dobro prikrivati nazunaj, kar snuje v srcu.*) — S čelom ne prebiješ stene. (*Ne loti se reči, ki je ne zmorejo tvoje moči.*)

Reki: Čelo grbančiti. (*Kazati nevoljo in stud.*)

Ni mu na čelu zapisano, kdo (čegav) je. Na čelu se mu lahko bere.

Čelo se mu izjasni. (*Oveseli se.*)

Na njegovem čelu je vedno megleno vreme. (*Vedno slabe volje.*)

Po čelu se bitti (*pomeni nevoljo radi lastne neumnosti, ali če kdo drugi počenja kaj nespametnega.*)

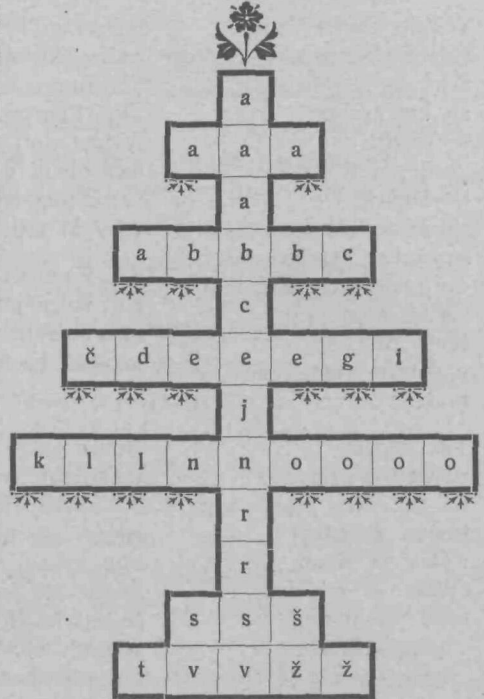
Česen.

Kot česen je odšel, kot čebula se je vrnil. (*Ni se kaj prida izpremenil.*)

Če odrine česen, pride čebula. (*Če se iznebiš ene neprilike, zadene te druga.*)

Naloga.

(Priobčil „Internus“.)

Ako se naštete črke prav razpredelijo, se dobi ta-le pomen: 1. soglasnik, 2. del obraza, 3. soglasnik, 4. jedilno orodje, 5. soglasnik, 6. avstrijski podanik, 7. samoglasnik, 8. človek, ki nima potrebnega živeža, 9. soglasnik, 10. samoglasnik, 11. pozdrav (latinski), 12. kazen. Po sredi navzdol pa se čita naprava, ki je deci posebno ljuba.

Šaljivo vprašanje.

Kako se s številkami najkrajše zapiše: enajsttisoč, enajststo in enajst?

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsakega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h. — Uredništvo in upravništvo Sv. Petra cesta št. 78 v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.